

वा० रा०

॥५३॥

लोके स्त्रीणां सांत्वयिता पुमान् यथायथासांत्वयति तथातथातत्सांत्वानुसारेण सस्त्रीणां वश्यइष्टोभवति ॥ त्वयितु यथायथाहं प्रियं वक्ताऽभूवं तथातथा त्वया परिभूतएवा स्मीतिशेषः ॥२॥ एवंच त्वद्विषये न्यायप्राप्तं उत्पन्नं क्रोधं क्रोधकार्यं वधं त्वद्विषये समुत्थितः कामो नियच्छति निरुणद्धि तत्र दृष्टान्तः ॥ द्रवतइति ॥ अमार्गमासाद्य द्रवतोधावतोहयान्सुसारथिरिव ॥३॥ ननु विपरीतं क्रोधएव किं न कामं रुणद्धि इत्यत्र कामस्यौत्कट्यादित्याह ॥ वामइति क्रूरइत्यर्थः ॥ सव्येक्रौर्येसुन्दरेचवामइतिकोशः ॥ कामक्रौर्यमेवाह यस्मिन्निति ॥ परमक्रोधविषयेपि यत्र जने कामो निबध्यते तत्र जने अनुक्रोशोदयास्नेहश्च जायते ॥ तस्मात्क्रोधात्कामउत्कटक्रूरत्ववानित्यर्थः ॥

यथायथासांत्वयितावश्यः स्त्रीणां तथातथा ॥ यथायथाप्रियंवक्तापरिभूतस्तथातथा ॥ २ ॥ सन्नियच्छतिमेक्रोधं त्वयिकामः समुत्थितः ॥ द्रवतो मार्गमासाद्य हयानिव सुसारथिः ॥ ३ ॥ वामः कामो मनुष्याणां यस्मिन्किल निबध्यते ॥ जने तस्मिन्स्वनुक्रोशः स्नेहश्च किल जायते ॥ ४ ॥ एतस्मात्कारणान्नत्वांघातयामिव रानने ॥ वधार्हामवमानार्हामिथ्याप्रव्रजने रतां ॥ ५ ॥ परुषाणि हि वाक्यानि यानि या निव्रवीषिमां ॥ तेषु तेषु वधो युक्तस्तव मैथिलिदारुणः ॥ ६ ॥ एवमुत्तवातु वैदेहीं रावणो राक्षसाधिपः ॥ क्रोधसंरंभसंयुक्तः सीतामुत्तरमब्रवीत् ॥ ७ ॥ द्वौ मासौ रक्षितव्यौ मेयो वधिस्ते मया कृतः ॥ ततः शयनमारोहममत्वं वरवर्णिनि ॥ ८ ॥ द्वाभ्यामूर्ध्वं तु मासाभ्यां भर्तारं मामनिच्छतीं ॥ ममत्वां प्रातराशार्थे सूदाश्छेत्स्यंति खंडशः ॥ ९ ॥ तां भर्त्स्यमानां संप्रेक्ष्य राक्षसेन्द्रेण जानकीं ॥ देवगंधर्वकन्यास्ताविषेदुर्विरुतेक्षणाः ॥ १० ॥

॥ ४ ॥ एतस्मादिति ॥ उत्कटकामविषयत्वादित्यर्थः ॥ मिथ्याप्रव्रजने निष्प्रयोजनमेव भोगत्यागरूपप्रव्रजनमार्गे रतां ॥ मिथ्याप्रव्रजिते इति पाठे रामेरतामित्यर्थः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ अवधिः मासान् द्वादशभामिनीत्यारण्यकांडोक्तस्तन्मध्ये द्वौ मासाववशिष्टौ तौ मया रक्षणीयौ ॥ यद्यपि वर्तते दशमो मासो द्वौ तु शेषौ प्लवंगमेति सीता वक्ष्यति तथाप्यल्पांतरत्वात् मासद्वयरक्षणोक्तिरविरुद्धा ॥ ८ ॥ प्रातराशः प्रातःकालिकं भोजनं ॥ ९ ॥ देवगंधर्वकन्याः सीतावदेव बलादाहता इत्यर्थः ॥ १० ॥

सु० कां०

॥५३॥